

РОДИНА ДЛЯ ДИТИНИ

Вісник програми

Випуск 11, вересень 2008

ПІДСУМКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ПРОГРАМИ

Міністр України у справах сім'ї, молоді та спорту Юрій Павленко вітає учасників конференції

26 – 27 травня 2008 року в Києві відбулася конференція з розповсюдження досвіду, набутого в ході реалізації Програми «Родина для дитини» під назвою «Сімейні форми виховання дітей в Україні. Життєздатність та подальший розвиток». У конференції взяли участь партнери Програми з усіх п'яти пілотних регіонів, представники Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, представники Посольства США в Україні, Місії USAID, міжнародних та неурядових організацій.

Своє вітання учасникам конференції надіслала Голова благодійного фонду «Україна 3000» пані Катерина Ющенко. З доповіддю на тему «Державна політика у відповідь на потреби дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Українська перспектива» виступив Міністр України у справах сім'ї, молоді та спорту Юрій Павленко.

Після пленарного засідання учасники конференції взяли участь у секційних обговореннях найкращих практик та моделей розвитку і впровадження послуг у таких сферах, як збереження сім'ї, усиновлення, альтернативні форми сімейного виховання, інтеграція соціальних послуг для дітей та сімей, уражених ВІЛ/СНІД.

Розпочата в пілотних місцевостях Програми «Родина для дитини» діяльність, спрямована на розвиток сімейних форм виховання, продовжується і перетворюється на незупинний процес. Підтримка інноваційних проектів у сфері захисту прав дитини відбувається за рахунок місцевих програм завдяки плідній співпраці місцевих органів влади, відповідних установ та організацій. Про це свідчать подальші плани дій, про які доповіли на конференції представники місцевих органів влади кожної з пілотних місцевостей Програми.

На конференції відбулася презентація розроблених та надрукованих за сприяння Програми «Родина для дитини» книжок, так необхідних в роботі соціальним працівникам, а саме: Методичні рекомендації «Впровадження програми надання послуг сім'ям з дітьми раннього та дошкільного віку, які опинилися у складних життєвих обставинах»; Тренінговий курс з набуття батьківських навичок «Батьківство в радість»; Посібник для батьків та тренерів «Стаємо батьками» (тренінговий курс для батьків-усиновителів). Кожен з учасників із задоволенням отримав у подарунок щойно видані книжки.

Із заключним словом до присутніх звернувся заступник Голови Місії Посольства США в Україні Джеймс Петіт, який подякував учасникам конференції за вагомий внесок у захист права дитини на сім'ю і вручив пам'ятні відзнаки адміністраціям пілотних місцевостей Програми «Родина для дитини».

Організація Холт Інтернешнел відзначила тих, хто зробив неоціненний особистий внесок у підтримку ініціатив Програми «Родина для дитини». Ці люди отримали на пам'ять фото Берти Холт, засновниці організації ▶▶

На фотографії Берти Холт надруковано її вислів:
«Всі діти прекрасні, якщо їх любити»

Зліва направо: Руслан Малюта, Надія Комарова, Ніна Бабій, Петро Пасвський, Людмила Грицьків, Людмила Ніколаєнко, Тетяна Растрігіна, Деніел Лауер

Програма «Родина для дитини» в Україні виконується організацією «Холт Інтернешнел» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку

HoltInternational
ПРОГРАМА «РОДИНА ДЛЯ ДИТИНИ» В УКРАЇНІ

м. Київ, вул. І.Франка 25/40, офіс 31,
тел. (044) 494-0349, факс (044) 234-5470
fcp@holtintl.org.ua, www.familiesforchildren.org.ua

Директор Черкаського обласного ЦСССДМ Ніна Бабій і заступник міського голови м. Умань Петро Пасєвський відкривають семінар «Ознайомлення з технологіями роботи з сім'ями, які перебувають у кризовій ситуації, в рамках реалізації програми «Родина для дитини» в м. Умані та Уманському районі»

► Holt International, яка все своє життя присвятила боротьбі за право дітей усього світу жити в сімейному оточенні і стала символом організації. На фотографії надруковано вислів Берти Холт: «Всі діти прекрасні, якщо їх любити».

Подальші плани

Планується продовження Програми «Родина для дитини» ще на рік. Протя-

гом цього року зусилля Програми «Родина для дитини» будуть спрямовані в першу чергу на розповсюдження успішного досвіду на регіональному рівні. Очікується, що в рамках співпраці між Програмою, обласними адміністраціями та Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту в пілотних областях Програми розпочнуть роботу Регіональні тренінгові центри з сімейних форм виховання.

Особливу увагу Програма привертатиме розповсюдженню моделі *Relief Nursery* (програма збереження сім'ї) і пропонуватиме створення Тренінгових підрозділів на базі найбільш успішних існуючих програм. Приємно відзначити, що таке поширення досвіду в Черкаській області власними силами вже ініціював Черкаський обласний центр соціальних служб. 10 – 12 вересня в м. Умань відбувся обласний семінар під назвою «Ознайомлення з технологіями роботи з сім'ями, які перебувають у кризовій ситуації, в рамках реалізації програми «Родина для дитини» в м. Умані та Уманському районі». В області працюють 34 центри соціальних служб (місцеві, районні, селищні та сільські) і всі вони взяли участь у семінарі. На семінар запросили і представників Програми «Родина для дитини», які представили американську модель надання послуг сім'ям і поділились досвідом адаптації та впровадження цієї моделі в Україні. Учасники семінару мали можливість на власні очі побачити, як працюють ці Програми в Уманському регіоні.

Крім того, Програма «Родина для дитини» і далі підтримуватиме зусилля на національному рівні, спрямовані на подальше реформування системи захисту прав дитини в цілому, а зокрема ті кроки, які спрямовані на реформування інтернатних закладів. ❖

ОГЛЯД ГРАНТОВОЇ ПРОГРАМИ

Програма «Родина для дитини» в Україні працює за трьома напрямками: збереження родини, національне усиновлення та прийомні сім'ї й ДБСТ. За цими ж напрямками впроваджувалась і наша Грантова програма, завданням якої було забезпечення підтримки нашим партнерам – державним і недержавним організаціям – у створенні комплексних моделей сімейних форм виховання для дітей, які позбавлені, або можуть бути позбавлені батьківської опіки.

Ми багато писали про нашу тісну співпрацю з партнерами в пілотних місцевостях, спрямовану на усвідомлення права кожної дитини на зростання в сім'ї, про інноваційні методики та технології соціальної роботи, які ми їм передавали, а також про грантові проекти, які були реалізовані нашими партнерами. Всього за чотири роки Програми було підтримано 123 грантових проекти на суму 4 617 000 гривень. Передбачалося, що всі ініціативи та моделі підтримки дитини та сім'ї, що розпочались в рамках грантових проектів, працюватимуть і після закін-

чення проектів, завдяки сприянню місцевої влади та громади. Чи вдалося нам цього досягти?

Збереження родини

Розпочавши роботу в цьому напрямі три роки тому, ми запропонували впровадження в Україні ефективної моделі збереження родини *Relief Nursery*, яка народилася в американському штаті Орегон. Окрім тренінгів, методичного забезпечення та ознайомчих поїздок до Орегону, наші партнери з семи пілотних місцевостей могли взяти участь і у конкурсах грантів спеціального призначення, щоб отримати початкові кошти для впровадження цієї моделі. За результатами двох конкурсів було присуджено 11 грантів, 8 з них отримали міські, районні або сільські центри соціальних служб, решту – недержавні організації. Починаючи реалізацію комплексних програм збереження сім'ї, цим організаціям довелося зіштовхнутися з багатьма труднощами, зокрема там, де їх найменше очікували. Насамперед, виявилось що родини в складних життєвих

обставинах не завжди готові відкритися до співпраці. Як правило, вони мають негативний досвід спілкування з державними службами, бояться втратити дітей та не готові повірити, що їм насправді хочуть допомогти, а не покарати чи принизити. До цього додавалась і певна упередженість і недовіра членів місцевої громади, і скептицизм та байдужість чиновників. Знадобилося щонайменше шість місяців, щоб налагодити взаємодію з сім'ями, продемонструвати ефективність та економічну доцільність такої моделі, її позитивний вплив на сім'ї та дітей, переконати посадовців у її результативності, що дозволить їм більше не ховати очі від сорому, звітуючи про кількість вилучених та направлених в дитбудинки дітей.

В той же час, було й багато позитивних несподіванок. Виявилось, що в наших місцевих громадах є багато свідомих і активних громадян, які радо приєдналися до впровадження програм збереження сім'ї в якості членів ради директорів або волонтерів. Ці люди готові були працювати у свій вільний час,

Влітку в центрі денного перебування для дітей, створеного в Новопетрівському сільському ЦСССДМ, заняття з дітьми проводяться на свіжому повітрі.

виділяти власні кошти, брати на себе відповідальність та залучати інших членів громади.

Практично в кожній з наших пілотних місцевостей, де впроваджувалась модель *Relief Nursery* місцеві органи влади – чи то сільрада, чи міськвиконком, чи райдержадміністрація – висловили готовність забезпечити подальшу її роботу після закінчення грантового фінансування за рахунок бюджетних коштів. Центри комплексної допомоги дітям та сім'ям в складних життєвих обставинах, створені за підтримки грантів Програми «Родина для дитини», вже працюють як структурні підрозділи місцевих центрів соціальних служб, а Уманський міський центр «Пелюстки довіри» навіть почав виконувати роль своєрідного навчального центру, куди ми запрошуємо наших партнерів з інших областей для наочної демонстрації успішної роботи цієї моделі.

Позитивний досвід роботи програм збереження сім'ї на основі моделі *Relief Nursery* та технології їх впровадження були систематизовані, адаптовані до наших умов та описані фахівцями у двох публікаціях, виданих нашою Програмою – «*Батьківство в радість*» (тренінговий курс з набуття батьківських навичок) та «*Впровадження Програми надання соціальних послуг сім'ям з дітьми раннього та дошкільного віку, які опинилися у складних життєвих обставинах. Методичні рекомендації*».

Загалом, з початку 2007 року, коли ми розпочали впровадження програм збереження сім'ї в 7 наших пілотних місцевостях, їх клієнтами стали 141 сім'я та 207 дітей, 104 дитини, яким загрожувало вилучення, залишились в рідних сім'ях.

До Горлівського міського центру соціальних служб звернулись працівники жіночої консультації з повідомленням про молоду вагітну жінку, яка має ризик відмови від дитини після її народження через складні життєві обставини. Майбутня мама Ольга перебувала у важкому психологічному стані – вона не мала житла, паспорта та реєстрації, не могла розраховувати на соціальні виплати. Співробітники центру соціальних служб познайомились з нею, запропонували підтримку. Ользі допомогли оформити документи, вона отримала паспорт, зареєструвала дитину та почала отримувати соціальні виплати на дитину. За кілька місяців Ольга почала відвідувати Центр «Щасливі разом». Вона змогла подолати післяпологову депресію, стати впевненою в собі. Спілкуючись із соціальним педагогом під час домашніх візитів, молода мама отримала навички виховання та догляду за дитиною, через відсутність яких вона дуже переживала. Згодом, завдяки підтримці соціальних працівників та психолога, налагодились її стосунки із батьком дитини. Вони планують одружитись.

Національне усиновлення

У реалізації своїх завдань щодо підтримки національного усиновлення Програма «Родина для дитини» тісно співпрацювала з Державним департаментом з усиновлення та захисту прав дитини та неурядовими організаціями, які працюють в сфері активізації та підвищення поінформованості суспільства щодо усиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Нажаль, в Україні існує таємни-

ця усиновлення, яка обмежує можливості для навчання, підготовки та оцінки батьків-усиновителів і надання їм соціальних послуг. В країні недостатньо доступної та систематизованої інформації щодо усиновлення для потенційних батьків. Щоб допомогти виправити цю ситуацію, ми підтримали кілька грантових проектів, які вже зробили вагомий внесок в популяризацію та підтримку усиновлення в Україні. Міжнародна благодійна фундація «Отчий Дім» провела серію тренінгів для працівників служб у справах дітей та центрів соціальних служб щодо роботи з батьками-усиновителями, оцінки усиновителів та їх підготовки. Були розроблені та апробовані тренінгові модулі та методичні матеріали, які зможуть широко використовуватись по всій країні. Також був розроблений та надрукований перший в країні посібник з усиновлення «Крок за кроком», який в доступній та зрозумілій формі роз'яснює всі аспекти процесу усиновлення. Перший тираж викликав неабиякий інтерес і дуже швидко розійшовся, тому ми підтримали публікацію другого тиражу накладом 6000 примірників. В рамках цього ж проекту був створений консультативний центр з питань усиновлення «Нова сім'я», який став дуже популярним за останні два роки (www.novasimya.org.ua).

Залучилась до співпраці з нами і всеукраїнська громадська організація «Служба захисту дітей», яка об'єднала провідних українських експертів у сфері захисту прав дитини та фахівців Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту. Вони опрацювали перекладений нами навчальний курс для усиновителів «Стаємо батьками» та провели пілотний тренінг за цим курсом для батьків. Всі учасники тренінгу одночасно погодились, наскільки важливим для них стало це навчання і як воно допоможе їм прийняти дитину в свою сім'ю. Цей курс покладено в основу українського видання посібника для батьків та тренерів «Стаємо батьками», яке було схвалене Міністерством у справах сім'ї молоді та спорту.

Завдяки нашому партнерству з всеукраїнською громадською організацією «Магнолія-ТВ» були створені міні-ролики про діток з дитячих закладів наших пілотних місцевостей, які чекають на батьків. Ці ролики демонструвалися на майже всіх центральних каналах українського телебачення, а також на місцевих телеканалах в Умані, Черкасах, Горлівці, Дніпропетровську та Київській області. Тривала й регулярна демонстрація роликів дозволила ▶▶

Головна сторінка Інтернет сайту міжнародної благодійної фундації «Отчий дім» www.novasimya.org.ua. Сайт створено за підтримки Програми «Родина для дитини»

- ▶ охопити величезну аудиторію телеглядачів і дала змогу дітям знайти сім'ю.

Трьом маленьким братам — Максиму, Денису та Ігорю не пощастило змалечку. Спочатку їх покинула мама — одного дня вона просто зникла. Батько любив дітей, але дуже сильно зловживав алкоголем і майже про них не дбав. Дізнавшись про цю сім'ю, «Отчий Дім» вирішив включити дітей до своєї реабілітаційної програми, і паралельно залучити до співпраці батька, щоб допомогти йому позбавитись своєї залежності та навчити дбати про дітей. Нажаль, батько незабаром помер. Діти залишились в «Отчому Домі», мріючи, що одного дня в них буде повноцінна сім'я. За якийсь час до «Отчого Дому» за консультацією звернулася сім'я із сусідньої області, яка хотіла дізнатись, чим би вони могли допомогти знедоленим дітям. Під час спілкування у них виникали й запитання про усиновлення. За якийсь час вони усвідомили, що готові прийняти в свою сім'ю дитину. А потім ... вони познайомились із трьома маленькими братами. І вже не хотіли з ними розлучатись. Вони всиновили хлоп'ят, і ті нарешті змогли відчути тепло справжньої родини.

Прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу

В цьому напрямі ми підтримали зусилля Державної соціальної служби, центрів соціальних служб та служб у справах дітей, які вже здійснювали роботу з пошуку та підготовки прийомних батьків та батьків-вихователів. Зокрема, ми сприяли підвищенню професійності місцевих кадрів через участь в тренін-

гах, організованих Програмою «Родина для дитини», а також тренінгах, які проводились Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту з метою підготовки тренерів з питань створення та соціального супроводу прийомних сімей та ДБСТ. В результаті цієї роботи, кожна з наших пілотних місцевостей отримала власних сертифікованих тренерів для навчання кандидатів у прийомні батьки. Ми надали підтримку центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та службам у справах дітей в усіх наших пілотних місцевостях у проведенні інформаційних кампаній з пошуку потенційних прийомних батьків, а також навчання кандидатів у прийомні батьки за державною програмою. Навчання проводилось тренерами на місцях, що дозволило батькам не чекати своєї черги на навчання в обласних центрах і сприяло скорішому влаштуванню дітей в прийомні сім'ї. Наші партнери переконались, що провести інформаційну кампанію і організувати навчання кандидатів у прийомні батьки цілком можливо й у рамках обмежених ресурсів центрів соціальних служб, тому ця робота зараз активно продовжується. Загалом, за результатами 5 грантових проектів на місцях пройшли навчання 127 кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу. Сьогодні більшість з них вже виховують прийомних дітей.

На початок діяльності нашої Програми в пілотних місцевостях «Родини для дитини» було 11 прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, в яких виховувалось 57 дітей. Тепер, завдяки, сподіваємось, і нашим зусиллям, їх стало 70 і в них виховується 123 дити-

ни. Ця невеличка статистика здається найкращою ілюстрацією нашої роботи. Як особливу історію успіху можна навести приклад Уманського району Черкаської області. Районний центр соціальних служб веде дуже активну роботу з популяризації сімейних форм виховання. Саме завдяки зусиллям центру в Уманському районі вже було створено кілька груп кандидатів у прийомні батьки, навчання яких було організовано в Умані. Ми зі свого боку із задоволенням надали районному центру невелику грантову підтримку для проведення цього навчання. Сьогодні в Уманському районі існує 9 прийомних сімей, в які влаштовано 14 дітей.

12 років тому подружжя Михайла Петровича та Наталії Василівни вже відкрили своє серце маленькій дівчинці, позбавленій батьківської опіки, та удочерили її. З роками вони зрозуміли що хочуть стати батьками ще одній дитині, тому, дізнавшись про прийомне батьківство, звернулися до Уманського районного ЦСССДМ. Подружжя успішно пройшло навчання та було включено до районного банку даних прийомних батьків. Незабаром в їх сім'ї опинилась дворічна Оля. Незважаючи на всі багатомісячні зусилля соціальних служб, її маму довелось позбавити батьківських прав, а маленьку Олю одразу влаштували в прийомну сім'ю. Вже за півроку до Олі приєднався п'ятирічний Ромчик, який півтора року провів в дитячому будинку. Нові батьки дуже сподобались хлопчині, і він одразу почав називати Михайла Петровича татом. Наступного року, коли він вперше йтиме до школи 1 вересня, його за руку міцно триматимуть мама і тато. ❖

Оля з татом

Родина для дитини — щоквартальний вісник програми, що виконується в Україні організацією Holt International Children's Services за підтримки USAID.

Директор програми:
Олена Герасимова

Співробітники програми:
Олеся Гальчинська, старший менеджер програми
Лариса Курашина, менеджер з інформаційного забезпечення
Олеся Долінська, менеджер грантової програми

Наталія Коваленко, асистент програми
Наталія Гуляницька, координатор грантової програми
Наталія Логвінова, фінансовий менеджер